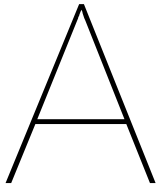

Tıp, teknoloji, mitoloji...

Ali Bayramoğlu

1956 yılında Gelibolu'da doğdu. Fransa, Grenoble Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Yüksek lisans ve doktorasını İstanbul Üniversitesi'nde verdi. 1981 yılından 1999'a kadar, on sekiz yıl boyunca Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyeliği yaptı. Özellikle Silahlı Kuvvetler'in siyasi rolü, İslâmi hareketler, devlet sosyolojisi konularında çalıştı. 1990 yılından bu yana çeşitli dergi ve gazetelerde toplumsal ve siyasal analizler yapıyor. Sırasıyla Tempo, Power dergilerinde yazdı. Ardından Yeni Yüzyıl, Star, Yeni Binyıl, Sabah gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Halen Yeni Şafak Gazetesi'nde yazıyor. Kitapları Türkiye'de İslâmi Hareket (Patika Yayınları-2001) 28 Şubat: Bir Müdahalenin Güncesi (Birey Yayıncılık-2001) Türkiye'de Ordu (Birikim Yayınları-2003) Çağdaşlık Hurafe Kaldırmaz. (Tesev Yayınları-2006)

yırtı hatırlamayan, okuduğu, edindiği bilgileri kendi dağarcığına katarak sentezleyen bir yapımdır. Özel olarak çalıştığım konular dışında ya da

biteviye önüme gelen kimi meseleler dışında, "doğal bir amnezi"yle malûlumdür, bir bakıma... Örneğin yazacağım bir makale, yapacağım bir araştırma için okuduğum eserleri, kaynakları bir süre sonra kayıttan silerim. Bir gün onlara tekrar ihtiyaç duyarsam ilk güne geri dönmem, sil baştan yapmam gerekir. Aklimda kalan, kendime mal ettiğim o araştırma sonucu ya da süreci olur.

Bu eğilim sadece mesleki konularla sınırlı değildir, gündelik hayatımda da sistemim benzer bir şekilde çalışır.

Belki şöyle söylemem gerekir: "Hafıza benim için hatırlamaya değil unutmaya yarar?"

Ve ben durumdan genel olarak hoşnutumdur... Ama geçenlerde bir istisna hissettim...

Hafızamın duyduğum, öğrendiğim tıbbi her bilgiyi, inanılmaz bir şekilde, üstelik ayrıntılandırarak kaydettiğini fark ettim, bir süre önce... Ve ayrıntılar arasında bana rağmen ilişkiler kurduğunu...

Önce doğal olarak tıba olan bu ilginin

babamın doktor olmasından kaynaklandığını düşündüm. Nitekim nöbetçi olduğum sıcak taşra gecelerinde zar zor izin kopararak, onunla hastaneye gitmem, orada burada peşinden koşturmam, büyük bahçedeki bir klübeye benzer odada yapılan otopsileri gizlice seyretmeye kalkmam, çocukluğumun kuvvetli resimleri arasında yer alır.

Sonra hastalıklarım hakkında bilgilenme talebimin keskinliği aklıma geldi...

Öyle ya, dünya ve toplum meseleleri hakkında bilgileniyor, bilgilendiriyor, bol ahkam kesiyorsanız; içinde, bedeninizde ne olduğunu merak etm ek en tabii iş, bilmek en tabii hak olmaz mı?

Önce doğal olarak tıbbi olan bu ilgimin, babamın doktor olmasından kaynakladığını düşündüm. Nitekim nöbetçi olduğum sıcak taşra gecelerinde zor izin kopararak onunla hastaneye gitmem, orada burada peşinden koşturmam, büyük bahçedeki bir kulübeye benzer odada yapılan otopsileri gizlice seyretmeye kalkmam, çocukluğumun kuvvetli resimleri arasında yer alır.

Malum orta yaşla tanışınca, dün sıradan sandığınız ve başa çıktığınız küçük sorunlarınız, ciddi sorunlar haline dönüşmeye başlıyor. Dahası hiç bilmediğiniz, beklemediğiniz sıhhi sorunlarla karşılaşılıyorsunuz.

Ben de bu yaş kuşağındayım. Ciddi bir hastalık geçirdim. Üstelik bir dizi kronik hastalığım da var, KOAH'tan başlayan, sinüs işlev yetersizliğine, ilerlemiş boyun ve bel fıtığına kadar uzanan...

Böyle olunca ilgi de doğal gelir, merak da...

Ama etrafımda hastalıklarla ilgili konuşulanları dinlerken 'bilgi kırıntıları'mın beni şaşırtacak kadar çok olduğunu görünce, hatta internette şu ya da bu nedenle sörf yaparken kendimi kimi tıbbi dosyaları okurken yakalayınca, bunun genel bir ilgiden farklı, bir 'takıntı' olduğunu kavradım...

Açıkçası bu konuda hafıza sisteminin bana ihanet ettiğini gördüm... Zaman zaman üzerine düşündüğüm bir durumdur bu...

İlk bakışta bilmemde hiç fayda olmayan, üstelik yüzeysel, yarım yamalak fikir edinmek ötesinde oturaklı bir şekilde bilgilenemem, tam olarak anlamam mümkün olmayan bu konular beni neden bu kadar çekiyor?

Merak mı?

Elbette...

Belki dahası var...

Yıllarca bir sosyal bilimci olarak sadece kültür yönüyle anlamaya çalıştığım bireyi, tüm yönleriyle biyolojisi, genetiği,

kimyasıyla bütüncül bir insan olarak görme arayışımla ilgili bir durum belki de bu. Belki beden ve doğa, bu parçalı insanı bir bütün olarak hissetmek için beni kendisine çekiyor...

Ya da epistemolojik çelişkiler mi cazip olan?

Tıp, müthiş işler başarıyor. Teknoloji vasıtasıyla araştırma, teşhis ve tedavi yöntemlerinde her geçen gün devrimlere devrim katıyor. Ama aynı tıp belli bir insan tasavvuruna, bedenle ilgili bütüncül bir felsefe ya da felsefi bir varsayıma sahip olmayan bildiğim tek bilim alanı.

Özellikle bedeninin, bağışıklık sisteminin ürettiği hastalıklarda nedenlerden çok sonuçların bilindiği ve önemsendiği, sonuçları ortadan kaldırmaya yönelik girişimlerin revaçta olduğu bir alan. Ama ne gariptir bu parçalı yaklaşım insan bütüncülüğünü ortaya koyuyor ve gücünü oradan alıyor...

Tüm bilinmezliklere ve belirsizliklere rağmen bedeninin insanın en ayrıntılı, en hassas, en küçük noktalarına inen, keşif üzerinde ilerlerken keşfeden bir bilim dalı... Ama hala virüs ve bakteriler bir yana, hastalık nedenlerini "tekerrür fikri"yle, yani hala istatistiklerle, korelasyonlarla açıklayan bir dal...

Benim için cazibesi bu mu tıbbın?

Belki de...

Öğrencilik yıllarımda insan bilimleri temel olarak insanı kuşatan psikik dünya ile sosyolojik dünya arasındaki bağı keşfetmeye yönelmişti, bu iki dünyanın iç içe girdiği bir bütünlük peşindeydi bilim. Örneğin varoluşçuluk, yapısalcılık bu arayışın yolları olarak inşa edilmişlerdi.

Sıkça sosyal dünya psikik yapımızla anlatılırdı, psikik yapımız ise sıkça sosyoloji ve politikayla... 1970'li yılların İtalyan gerçekçi filmleri, örneğin Viviane Cavanini'nin Gece Bekçisi, Ingmar Bergman'ın şahaserleri, edebiyattaki 70'lerin sorunsalı, hep bu arayıştan etkilenmişti. Bugün organik bir hastalık olduğu konusunda hekimlerin fikir birliği içinde buldukları şizofreninin kültürel ve çevre faktörlerine bağlı bir hastalık olduğunu söyleyen psikiatri akımları vardı.

Freud'un inşa ettiği, (cinsellik ana, kastrasyon, ödipal durum vs) gibi değişmeyen dekor ve aktörlerden oluşan, 'bilinç altı' adı verilen her insandaki "değişmez sahne" ortalığı kasıp kavuruyor, insan bilimlerinin her yerine sızıyor, tasavvurları, epistemolojiyi kökünden etkiliyordu.

Bugün mitolojiden esinlenen terimlere dayalı tek sahneli oyundan pek uzaktayız... Sadece Deleuze'un "her insanda farklı sahne teorisi"ni ortaya atan çalışmalarını bile ne Lacan bıraktı ortada, ne de Freud...

Ve teknoloji mitolojiye üstün geldi.

Ama mitoloji ve sahne kurgusu bütüncül bir insan tasavvuruna dayanmıyor muydu? Yıkılan şey aslında aranan şey değil miydi, ya da eksikliği hissedilen şey...

Bu mu çekiyor benim ilgimi?

Belki de manasız bir ruh haline mana üretmek için yapılan mırıldanmalar tüm bunlar...

Belki de içimde babam gibi doktor olmak hevesi yaşadığı hep...

Beyazperdeden Amerikan sağlık sistemine...

2002 yılında gösterime girdiğinde Amerika'da birçok sağlık çalışanı ve kuruluşu tarafından ciddi tepkiler alan John Q filminin yönetmen koltuğunda Nick Cassavettes, başrolünde de Oscarlı oyuncu Denzel Washington bulunuyor. Filmin teması, sağlık sisteminin acımasızlığı karşısında haksızlığa uğradığını düşünen insanların nasıl büyük bir öfkeye kapılabileceğini ele alıyor.

Film aracılığıyla işlenen Amerikan sağlık sisteminin handikaplarına ve eleştirilerin nedenlerine geçmeden önce filmin kısa bir hikayesini anlatmakta fayda var.

John, bütün hayatı karısı ve çocuğu olan, sıradan bir Afro Amerikalı işçidir. Mükemmel olmasa da huzurlu bir hayatları vardır. Ta ki John'un küçük oğlunun top oynarken düşüp bayılmasına kadar. Acil hastaneye getirdikleri oğullarının kalp hastası olduğunu ve hemen kalp nakli yapılmazsa kısa sürede hayatını kaybedeceğini öğrenen çiftin dünyaları kararır. Çocuğun adı hemen kalp nakli bekleyenlerin listesinin başına yazılır. Oğullarına kalp buluncağı umudu ile soluklanan aile, John'un iş yerinden gelen bir haberle yeniden büyük bir kaosu içine sürüklenir. Vardiya saatleri değişen John'un sigortası, oğlunun kalp naklini karşılamamaktadır. Küçük çocuğun adı listeden çıkarılır. Bu haberle deliye dönen John panik halde bir çare bulmaya çalışır. Her geçen saniye oğlunun aleyhi-

ne işlemektedir. Bütün yolları kapanan umutsuz baba, sonun da eline silahını alarak hastanenin acil servisindeki hasta ve sağlık çalışanlarını rehin alır. Hemen deneyimli bir arabulucu olay yerine getirilir ve eli silahlı babanın teslim olmaya ikna edilme süreci başlar. Buradan itibaren tırmanan bir trajedi ve aksiyona şahit oluruz.

Denzel Washington'ın müthiş bir performans sergilediği filmde kimilerine göre Amerika'nın gerçekleri tüm çıplaklığı ile yansıtılmakta, kimilerine göre ise olay abartılarak verilmekte. Öte yandan film insanların illegal yollardan çözüm aramalarını da teşvik eder nitelikte görünse de filmin bu yönü, ciddi bir silahlı şiddet sorunu yaşayan Amerika için ayrı bir tartışma konusu. Hikayenin ve onu eleştirenlerin tartıştıkları asıl konu ise tamamen Amerikan sağlık sistemiyle ilgili. Bugün dünyanın en pahalı sağlık sistemlerinden birine sahip olan ve yıllık gayri safi milli hasılasının yaklaşık %16'sını bu sektöre ayıran bir ülkede bu tip sorunların yaşanabileceğini görmek konuyla ilgisi olmayanlara şaşırtıcı gelebilir. Şunun da altını çizmekte yarar var, adil bir sağlık sistemi kurmak konusunda tüm dünya ülkeleri farklı düzeylerde benzer sorunları yaşamaktalar. Bazı iktisatçılara göre bu sorunlar sağlık hizmetlerinin diğer hizmetlere göre iktisadi açıdan farklılık göstermesinden kaynaklanmakta. Yani bireyin sağlık hizmetini alıp almamak konusundaki kişisel kararı

toplumu yakından etkileyebilir: İş gücü kaybı, bulaşıcı hastalıklar, erken teşhis edilmeyen hastalıkların getirdiği artan maliyetler gibi...

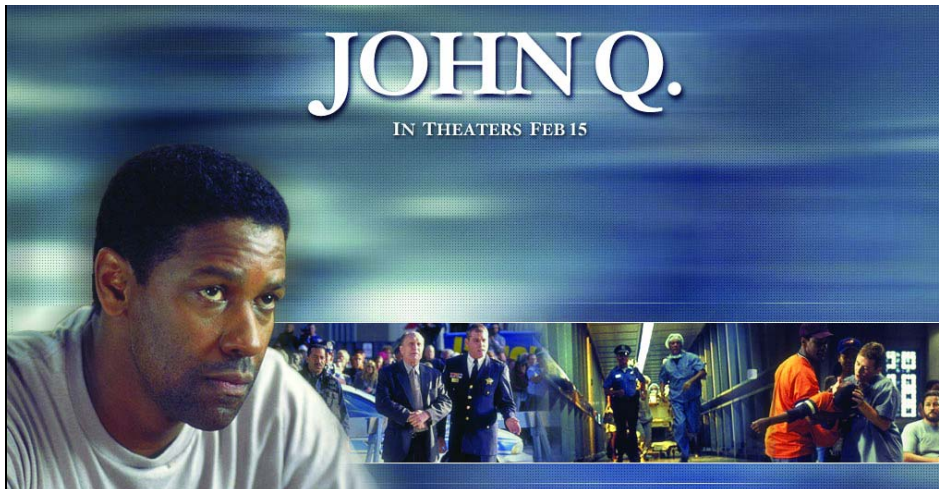
Amerika'da işverenin yaptığı ödemeler sağlık finansmanında önemli yer tutuyor. Bunun dışında kamuda iki tane sağlık sigortası kurumu bulunuyor: MEDICARE 40 milyon kadar yaşlı ve sakata bakıyor, MEDICAID ise 38 milyon fakire bakıyor. Bunların dışında kalan ve bir işi olmayan yaklaşık 45 milyon Amerikan vatandaşı ise sağlık güvenceleri olmadan yaşıyorlar. Amerika'nın tek sorunu sigortasız 45 milyon vatandaşı ve hizmet pahalılığı değildir. Sağlık harcamalarının yüksek rakamlarına rağmen, hizmetten hoşnut olmayan vatandaşların oranının azımsanmayacak kadar çok olması bazı Amerikalı araştırmacılara göre önemli oranda israfın olduğuna işaret ediyor. Bunda doktorlar aleyhinde, görevini ihmal, yanlış tedavi gibi konularda açılan çok sayıda davanın ve ağır tazminatların da etkisi olduğu sanılıyor. Çünkü dava edilmek korkusu yüzünden doktorlar yalnızca hapşırık hastası için bile tepeden tırnağa tahlil istiyorlar.

Bu ülkede tedavi masraflarının çok yüksek olması ülkeyi ziyaret etmeyi planlayan insanlar için de ciddi sorunlar teşkil ediyor. Örneğin, Türkiye'deki pek çok sigorta şirketi uzun süre Amerika'da bulunacak kişileri sigorta etmeye yanaşmıyor. Burada Blue

Cross gibi, göçmenler veya seyahat edenler konusunda uzmanlaşmış bir ABD şirketi devreye giriyor. Bazı göçmenler sigorta yaptırarak hayat boyu bedel ödemek yerine hastalanırlarsa tedavi masraflarını ödemeyi tercih ediyorlar ancak bu çok da akıllıca bir hareket değil. Amerika'da tedavi masrafları kişiyi mali olarak çökertebilir.

Gelelim filmin sonuna, acılı babanın oğlunun hayatını kurtarıp kurtaramayacağını filmi izlememiş olanlar için açıklamıyoruz. Amerikan sağlık sisteminin sonunun ne olacağını merak edenlere ise ABD Sağlık Bakanı Michael O. Leavitt'in 16-19 Ekim 2006 tarihlerinde 147.'si düzenlenen Amerikan Dış Hekimleri Birliği Kongresi'nde yaptığı itirafların yardımcı olmasını temenni ediyoruz.

Kongrenin açılış konuşmasını yapan Bakan Leavitt, doğduğu tarih olan 1951'de sağlık harcamalarının Gayri Safi Milli Hasılanın %5'i olduğunu söyledi. Bugün bu oranın %16'ya çıktığını belirten Leavitt, "Bu hızla giderse sağlık harcamalarının GSMH içindeki oranı birkaç yıl içinde %20'lere ulaşacak," dedi. Amerikan Sağlık Bakanı, global ekonominin lider ülkeleri arasında GSMH'nin %25-30'unu sadece bir sektöre ayıran başka bir ülke olmadığını kaydederek, bu rakam düşürülmezse ABD'nin ekonomik rekabette geri düşeceğini söyledi ve bu nedenle sağlık sistemini yeniden düzenlemeye çalıştıklarını açıkladı. Sağlık sistemini "maliyet kör ve kalite sağır" diye tanımlarken, "Maalesef sigorta sistemimiz bütün yanlış şeyleri ödüllendiriyor," itirafında bulundu. Leavitt, bir sağlık sistemine değil, bir sağlık sektörüne sahip olduklarını söyledi ve "Hedefimiz gelecek 10 yılda bu sağlık sektörünü, yüksek kalite ve düşük maliyet üreten seçenekleri ödüllendiren bir ekonomik sisteme dönüştürmek olacaktır," dedi.

Y E P Y E N İ
H A S T A N İ E

